

*„A magyar nyelv tanítására
különös gond fordítandó.”
/KAZINCZY/*

FELADATLAP

az

„ÉDES ANYANYELVÜNK”

nyelvhasználati verseny országos döntőjére

a gimnáziumi versenyzők

számára

Sátoraljaújhely

2014

1. Állapítsa meg, milyen szófajúak a példamondat aláhúzott szavai!

„Az anyanyelv a nemzethez, a családhoz, az emberi közösséghez tartozás alapja, tehát olyan kapcsolat, amely nélkül aligha lenne ember az ember.”

/Buda Béla/

- a).....
- b).....
- c).....
- d).....

2. Minél pontosabban nevezze meg az aláhúzott toldalékok fajtáját!

A nemzeti tudat – így a magyarságtudat – ténylegesen a nyelvben fejeződik ki a legmélyebben, de ezt a tudatot nem csupán őrizni és ápolni szükséges, hanem egy emberarcú Európában tiszteletben tartani is.

/Z. Szabó László/

- a).....
- b).....
- c).....
- d).....

3. Az alábbi jelzők egy-egy bibliai, mitológiai, ókori személy nevéből -i képzővel alakultak ki. A kipontozott helyekre írjon be egy-egy olyan jelzett szót, amelyikkel a felsorolt jelzők állandósult szókapcsolatot alkotnak!

a) gordiuszi	d) plátói
b) salamoni	e) árgus
c) hippokratészi	f) pirruszi

4. Az alábbi szavak elé illesszünk egy-egy keresztnévet (lehet becenév is), majd határozzuk meg, mit jelent az így létrejött fogalom!

- a) áldás
-

b) fordulás

.....

c) kosár

.....

d) konyha

.....

5. Néhány mondatban értékelje a nyelvi illem, az érintkezéskultúra szempontjából a következő esetet!

Az egyik budapesti villamosra felszáll két ifjú hölgy. Láthatóan a fodrásztól, a kozmetikustól jöttek. Úgy festenek, mint a kirakati babák. Hangosan beszélgetnek. Nagyon hangosan. Egyikük minden mondatát trágár fordulatokkal fűszerezi. Néhány utas szomorú tekintettel bámul maga elé. Miért?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. A *nyelv* szó mondatba foglalásával adja meg nyolc különböző jelentését!

a)

.....

b)

.....

- c)
-
- d)
-
- e)
-
- f)
-
- g)
-
- h)
-

7. Húzza alá az alábbi közmondások hibás szavait, majd állítsa helyre az eredeti szöveget!

a) A barát rossz tanácsadó.

Helyesen:

b) A kutya ugat, a szekér halad.

Helyesen:

c) Ebül szerzett jószág hirtelen vész el.

Helyesen:

d) Kutyaharapást tetanusszal.

Helyesen:

8. Minél pontosabban határozza meg az *önzetlen* melléknév jelentését!

Saját életéből írjon két személyes példát, amelyekben érvényesült az önzetlenség!

önzetlen:

példák:

.....

.....

.....

.....

9. Fejezze ki ős-elótaggal kezdődő összetétellel az alábbi meghatározásokat!

a) színdarab, film, zenemű legelső előadása

=

b) természetes állapotában lévő, az ember által érintetlen, nagy kiterjedésű fás terület

=

c) az a terület, ahol egy nép kialakulása idején élt, s ahonnan később elvándorolt

=

d) olyan személy, akinek veleszületett hajlama van valamihez (pl. művészet, sport)

=

10. Közismert művekből idézünk, de mindegyikből hiányzik egy-egy fontos szó. Kiegészítve írja le az immár teljes idézetet!

a) Azért vagyunk a világon, hogy otthon legyünk benne.

.....

b) A nagy világon kívül nincsen számodra hely.

.....

c) Felhőbe hanyatlott a rom, rá visszasüt a nap, ádáz tusa napja.

.....

d) Fölmagasodni nem bírhatasz. De lobogsz még szél-kaszabolta nyelv.

.....

11. Értelmezze az alábbi kifejezéseket!

a) vargabetűt csinál

.....

b) kivágja a rezet

.....

c) rázza a rongyot

.....

d) átlát a szitán

.....

12. Jelölje a *Beszélni nehéz!* című rádióműsor megfejtéseiben alkalmazott módon a példamondat hangsúlyait és szüneteit!

Elegendő a forradalom és szabadságharc legismertebb neveit említenem: a Kossuth Lajosét és Széchenyi Istvánét, a Batthyány Lajosét és Deák Ferencét.

13. Pótolja a hiányzó írásjeleket – s ahol szükséges, a nagybetűket – a következő tagolatlan szövegben!

a beszédműnek helyes jó és szép nyelvileg művelt emberhez illő hangzása megkönnyíti elősegíti szavaink észlelését és gondolataink megértését a gondolatmenet követését az elhangzottak megjegyzését az élőszt hallgató ember hátrányosabb helyzetben van mint az aki leírt szavakat szövegeket olvas az olvasó ha nem érti meg azonnal a leírt gondolatokat többször is átolvashatja a szöveget míg a hallgatónak egyetlen hallásra kell felfognia megértenie az elhangzottakat

/Wacha Imre/

14. Az alábbi meghatározások megoldását jelentő szavak minden esetben szótagkettőzéssel (szótagismétléssel) kezdődnek, melyek azok?

- a) találékony =
- b) nagy összegű =
- c) beszélő madár =
- d) birkózó-, cselgáncsszőnyeg =
- e) arcjáték =
- f) mutatványos bódé látnivalóinak hirdetője =

15. Elemezze a tagmondatok fajtája és viszonya szerint az alábbi példamondatokat!

a) „A jóság az egyetlen gazdagság, amely annál nagyobb lesz, minél inkább tékozolja valaki.”

/Ravasz László/

.....

.....

.....

.....

b) „Tudom, hogy sokan nem fognak szívesen hallgatni, mert manapság nem szokás az ősökről emlékezni.”

/Kós Károly/

.....

.....

.....

.....

c) „Él nyelvében a nemzet és az egyén, ha fölismeri felelősségét, ha tudja, milyen kincs birtokában van.”

/Kováts Dániel/

.....

.....

.....

.....

16. Állapítsa meg, hogy melyik stílusrétegbe sorolhatók az alábbi szövegrészek!

Röviden jellemezze az adott stílusréteget!

A)

Hogyan hatott rátok, athéni férfiak, vádlóim beszéde, nem tudom; én bizony magam is kis híján beléjük feledkeztem; olyan meggyőzően beszéltek. Ámbár igazat úgyszólván semmit nem mondtak. Sok hazugságuk közül leginkább egyet csodáltam: azt, amelyben kijelentették, hogy óvakodnotok kell, nehogy rászedjelek, minthogy félelmes szónok vagyok. Nem szégyellték, hogy nyomban tettel cáfolok rájuk, minthogy egyáltalán nem mutatkozom félelmes szónoknak; ez volt, gondolom, a legnagyobb szégyentelenségük; hacsak nem azt nevezik ők félelmes szónoknak, aki igazat mond. Mert ha igen, akkor elismerem: szónok vagyok, bár nem olyan, amilyennek ők elképzelik. Mert ők, mint mondom, alig mondtak valami igazat vagy éppen semmit sem; tőlem viszont a tiszta igazságot fogjátok hallani. De bizony, Zeuszra, athéni férfiak, nem ékes szavú, szólamokkal és cifra kifejezésekkel földísztett beszédeket, mint amilyeneket amazok mondanak, hanem az éppen kínálkozó szavakból álló, keresetlen beszédet. Mert hiszem, hogy mind igaz, amit mondok, és senki közületek tőlem mást ne várjon: mert hiszen nem is illenék, férfiak, hogy ebben az életkorban úgy lépjek elétek, mint valami beszédeket előre mintázgató ifjonc. /Szókratész/

a) a stílusréteg megnevezése:

b) a stílusréteg jellemzői:

.....
.....
.....
.....

B)

Az igeidők. A régi magyar nyelv igeragozása sokkal gazdagabb volt igeidőkben, mint a mai. Középkori nyelvünk a következő jelentő módú múlt időket használta (a ritkábbakat nem számítva): láta, lát vala, látott és látott vala (persze mind alanyi, mind tárgyas ragozásban az egyes és a többes szám minden személyében.) E négy múlt időt azonban, szövegeink tanúsága szerint, tehát az írott nyelvben nem lehetett derűre-borúra használni, egymással tetszés szerint fölcserélni; az adatokból úgy látszik, hogy mindegyiknek megvolt a maga többé-kevésbé kötött funkciója, és egyiknek a másikkal való helyettesítése, legalábbis az írott nyelvben, de a korai századokban alkalmasint a beszédben is, többnyire nyelvi hibaként hatott volna, vagy legalább más árnyalatot fejezett volna ki. /Bárczi Géza/

a) a stílusréteg megnevezése:

b) a stílusréteg jellemzői:

.....
.....
.....
.....

17. Az alábbi szócsoportokból – jelentésük alapján – alakítson ki nyolc ellentétpárt!
precíz, populáris, garasos, átlagos, debella, törvényes, fakultatív, népszerűtlen, provizórikus, gavallér, állandó, extra, kötelező, kecses, alkotmányellenes, pontatlan

- a)
- b)
- c)
- d)
- d)
- f)
- g)
- h)

18. Húzza alá az alábbi mondatokban hibásan használt szót, kifejezést!
Írja le az odaillő, helyes formát!

a) Ha nem jössz, összekötjük a bajszungkat.

Helyesen:

b) A játékos ezután fel is lebbezhet.

Helyesen:

c) A súlyosan sebesült gyereket újjáélesztették.

Helyesen:

d) A fejem fölött lebeg a kés.

Helyesen:

e) Ez a csapat sok kellemetlen pillanatokot fog még okozni a többieknek.

Helyesen:

f) Egyre tudatosabban dolgozott, tehát 360 fokot fordult a hozzáállása.

Helyesen:

